

En liten guide för en ändamålsenlig
och kvalitativ småbarnspedagogik

VALTERI HJÄLPER

valteri.fi/sv

Till läsaren

"Det finns många människor som ångar på och som har en inre glöd. Synd att de flesta av dem är under 7 år."

– Esa Saarinen

Gratulerar! Oavsett om du är lärare, barnskötare eller arbetar med något annat inom småbarnspedagogiken eller förskoleundervisningen så får du nästan dagligen vara tillsammans med någon som har en kreativ inre glöd och nyfikenhet.

Barndomen är unik och individuell. Ibland kan det dock under ett barns uppväxt uppstå utmaningar inom olika utvecklingsområden. Personalen eller vårdnadshavarna kan fundera över om det finns skäl att vara orolig. Inom utvecklingspsykologin känner vi till känsliga faser under människans utveckling. Varje fas är betydelsefull för utvecklingen, genom att ge rätt riktat stöd kan man främja barnets utveckling. En del av oss kommer dock aldrig att lära oss alla färdigheter.

Alla barn har möjlighet att leva ett fullvärdigt liv. Vårt förhållnings-sätt till barnen under de tidiga åren samt vilket stöd vi erbjuder har ovärderlig betydelse för barnens utveckling. Barns olika stödbehov utmanar personalens kompetens. I praktiken ökar och uppdateras yrkesskickligheten genom det dagliga arbetet och de erfarenheter man då får. Det finns vägledning och metoder för att hantera utmaningar inom bland annat kommunikation, inlärning, känsloreglering och uppmärksamhet.

Syftet med den här guiden är att hjälpa yrkesverksamma inom småbarnspedagogiken att stärka sin kompetens när det gäller att uppmärksamma de barn som behöver stöd samt att bidra till att skapa en öppen atmosfär och växelverkan, så att varje barn får en känsla av att räcka till och av att vara välkommen till dagvården precis som han eller hon är. En småbarnspedagogik av hög kvalitet är ett stöd för alla barn.

Välkommen med på en resa där alla vuxna tillsammans stödjer alla barn framåt i livet!

Innehåll

1	Den vuxne och barnet i samarbete	4
1.1	Delaktighet	4
1.2	Hjälpmedel	7
1.3	Strukturerat och tydliggöra lärmiljön	8
1.4	Styrkor som resurser	9
1.5	Sociala och emotionella färdigheter	10
1.6	Flerspråkiga barn	11
1.7	Pedagogens checklista	13
2	Personal och föräldrar i samarbete	14
2.1	Familjerna med – Resetti-verksamheten som exempel	15
2.2	Styrka från teamet	17
2.3	Nyttan av sektorsövergripande samarbete	19
3	Handledningsbesök	21
	Slutord	22
	Källor och tipslistor	23

1 Den vuxne och barnet i samarbete

Inom småbarnspedagogiken arbetar personalen målinriktat och bygger på pedagogiska eller utvecklings-psykologiska metoder. Verksamheten är systematisk och strukturerad och den utvärderas och dokumenteras regelbundet. Utbildningsstyrelsen har utarbetat Grunderna för planen för småbarnspedagogik¹ år 2018 och Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014² och förutsätter att alla aktörer som tillhandahåller småbarnspedagogik (kommuner, samkommuner eller privata aktörer) utifrån det utarbetar en egen plan för småbarnspedagogiken (plan för småbarnspedagogik) och en plan för förskoleundervisningen. För barn som behöver särskilt stöd utarbetas en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas (IP).

Före skolåldern övar barnen på grundläggande färdigheter inför en livslång resa. Varje barn gör sin egen resa, utgående ifrån sina förutsättningar. Det är viktigt att de vuxna uppmärksammar barnets behov av stöd för att kunna planera insatser och ge rätt stöd i rätt tid. Målen med stödet nås bäst då alla parter; vårdnadshavare, personal inom småbarnspedagogiken samt övriga yrkesgrupper i barnets nätverk samarbetar.

” Jag sätter upp rätt övningsväg för barnet och ger det säkra verktyg i rätt storlek samt hjälpmedel. Jag stöttar, uppmuntrar och gläder mig med barnet och släpper taget när det är dags!

1.1 Delaktighet

Ofta hör man att föräldrarna är de bästa experterna på sitt barn. Det är barnet själv som är huvudpersonen i sitt eget liv. Därför är det viktigt och betydelsefullt att involvera barnet i utarbetandet av sin egen plan för småbarnspedagogik.

Alla barn gynnas av att bilden av människan inte är för snäv. I samhället arbetar personer som är rullstolsbundna, personer som använder ögonstyrda datorer, teckenspråkiga – personer med olika kroppsform, ålder och hudfärg. Att

kunna identifiera sig med någon som är som jag är viktigt för välbefinnandet.

Barn lär sig att förhålla sig optimistiskt till sig själva och kan tala om sina egna specialbehov och livets realiteter om de har vuxit upp i en jämlik och fysiskt, socialt och psykologiskt tillgänglig miljö. I och med att tekniken och den artificiella intelligensen utvecklas kan en allt större grupp människor uttrycka sig och bli självständiga. Alla gynnas av en rik och mångsidig människosyn. Mångfald ger ökad empati.

Genom att använda materialet SASY, samtal med symboler, underlättas dialogen mellan den vuxne och barnet. Korten kan användas exempelvis i diskussioner om planen för småbarnspedagogik, utvärderingssamtal, IP- eller HOPS-samtal. Spelifiering motiverar barnet samt hjälper det att koncentrera sig och öva på att berätta om sitt och om sina åsikter. De yngsta Sasy-berättarna kan vara så små som två år.

- ✓ Låt barnet visa och berätta genom att välja bildkort och genom att sortera ut vilka saker som är lätta, svåra, spännande och entusiasmerande för barnet.
- ✓ Fundera tillsammans med barnet på vilka saker barnet ännu inte kan, men som det vill lära sig, och använd den informationen bland annat när ni sätter upp mål.

- ✓ Ta till sist en bild på Sasy-struktureringen som barnet valt och som har skapats på plattformen. Bilden kan ni ta med i samtalet med vårdnadshavarna. Bilden kan bifogas barnets plan för småbarnspedagogik.
- ✓ Sasy-samtalskort kan även användas mellan barnet och vårdnadshavarna. Med hjälp av bildkorten kan man lättare lyfta fram svårare saker i samtalet och struktureringen kan göra det lättare för den vuxna att få grepp om situationen som helhet. Sasy-korten har visat sig särskilt användbara i samtal då barnet har svårt att uttrycka sig verbalt eller i familjer där man talar flera språk.

Sasy-korten finns i Valteri-boden.

Se en presentationsvideo till Sasy-korten (på finska).

Gick samtalet med Sasy-korten bra?	Ja	Nej	Hur kan man utöka/utveckla samtalsverktyget?
Tyckte barnet om att spela Sasy-spelet?			
Fick barnet utan ledning av en vuxen placera alla korten där han eller hon ville?			
Kommenterade barnet samtidigt som hen placerade ut korten? Skrev man ner det barnet sade?			
Var det något svar som överraskade den vuxne?			
Kom den vuxne på metoder för att öka barnets intresse och engagemang?			
Om barnet berättade att något var tråkigt eller svårt, bad den vuxne då barnet att utveckla det för att ta reda på varför?			
Hittade man tillsammans med barnet på lösningar om hur man kunde göra svåra saker roligare och lättare?			
Berättade barnet något som hen ville att den vuxne skulle hjälpa till med? Tog den vuxne det på allvar?			
Använde man kortens bilder av droppar med känslor? Ökade förståelsen för barnets känslor?			

- ✓ Se tillsammans med barnet den internationellt prisbelönta **kortfilmen Ian** (cirka 10 min.). Diskutera därefter varför det är viktigt att alla barn får möjlighet att leka och vilka andra hjälpmedel människor kan använda förutom rullstol.
- ✓ Välj material som främjar mångfald, bryt medvetet könsnormer och andra fördomar. Det finns bra tips på bland annat **Världsskolans webbplats**. De främjar jämlikhet och mångfald.
- ✓ Diskutera boken **Voihan vammainen** (på finska) med barnen. Det är en bilderbok för barn om funktionshinder. Saraste & Könkkölä (2017): Voihan vammainen. Boken översätts och kommer att finnas i LÄRUMS sortiment
- ✓ Läs och diskutera! Boktips: Att vara olika är roligt

1.2 Hjälpmedel

Syftet med hjälpmedel är att främja eller upprätthålla användarens funktionsförmåga och förmåga att fungera självständigt. De ska användas systematiskt och användningen och behovet av dem ska utvärderas regelbundet. Det är viktigt att de som arbetar med barnet lär sig om de hjälpmedel som barnet använder och kommer överens med barnet, barnets vårdnadshavare och eventuella andra yrkesutbildade personer om hur hjälpmedlet används. De vuxnas uppgift är att säkerställa att hjälpmedlet dagligen används.

Hjälpmedel kan behövas bland annat för

- motoriska funktioner (t.ex. rullstolar, gäststolar, rollatorer, ortoser)
- sensoriska funktioner (t.ex. förstorande apparater, diktafoner, ljudböcker, hörapparater, FM-system)
- kommunikation (t.ex. kommunikationspärmar, ögonstyrda datorer)
- reglering av uppmärksamhet och verksamhetsstyrning (t.ex. balanskuddar, aktivitetstavlor,

hjälpmedel för reglering av uppmärksamheten)

- dagliga sysslor (t.ex. toalettstolar, ledstänger, pipmuggar, sugrör)
- inlärning (t.ex. läsfönster och radlinjaler, kulramar, geobrädor).

Man behöver inte alltid ett färdigt verktyg, man kan också själv hitta på hjälpmedel. En bit häftmassa, en överraskning från ett chokladägg eller garnstump kan fungera lika bra som hjälpmedel för att hålla uppmärksamheten uppe. Även fantasin kan fungera som hjälpmedel. Barnen kan själva hitta på sådant som att när de lyssnar på en vuxen kommer en drakes eldstunga ut ur deras mun. Elden hindrar barnet själv från att prata och hör precis allt som den vuxna säger.

” På vårt daghem finns det en pojke som heter Max. Han har rullstol. När Mari läser sagor för oss får Max ligga på madrassen på en rulle medan vi andra sitter på stolar. En dag fick jag ligga bredvid Max och hjälpa honom räcka upp handen när han ville säga något till oss på sin egen padda genom att röra på ögonen.

- ✓ Prata med barnet om hur hen vill att hjälpmedlet presenteras för den övriga gruppen. Små barn är ofta öppna för att berätta om sådant som är viktigt för dem och de andra barnen är nyfikna och vill gärna veta mer. Tveka inte att använda hjälpmedlen i den gemensamma verksamheten och involvera även andra barn antingen att de provar hjälpmedlet eller så att man hjälper det barn som använder hjälpmedlet.
- ✓ Om det i gruppen finns ett barn som använder en kommunikationspärm (t.ex. AaCi) är det mycket viktigt att de vuxna använder pärmerna då de kommunicerar med barnet. Även om barnet förstår talet lär det sig inte att använda metoder som ersätter tal. AKK-hjälpmedel (alternativ och kompletterande kommunikation), om de inte tillsammans med en vuxen tränar på att använda dem.
- ✓ Tag kontakt med den person som har hand om barnets rehabilitering (t.ex. olika terapeuter) och be om tips på hur man kan använda hjälpmedel i vardagen och i situationer tillsammans med andra barn.

1.3 Strukturera och tydliggöra lärmiljön

I nästan alla barngrupper finns det barn som har svårt att koncentrera sig på att lyssna, utföra uppgifter och öva på färdigheter. Det finns ofta neuropsykiatrisk problematik i bakgrunden, vilket innebär att barnet själv är oförmöget att styra sitt eget beteende. Även perceptions-avvikelser och överbelastning av sinnesintryck orsakar oro hos barn under skolåldern.

Man kan medvetet minska sensorisk belastningen för barnet genom att göra miljön tydligare och skapa struktur i vardagen.

MILJÖN:

- Skapa lugn, ro och tydlighet. Ta bort onödiga teckningar från väggarna – ha t.ex. bara tre teckningar i ramar på väggen och ha en utställning som varierar varje månad. Övriga teckningar skickas hem genast.
- Byt ut mönstrade gardiner till enfärgade.
- Avlägsna onödiga möbler från rummen (onödiga stolar, småbord med mera).
- Ha lagom många leksaker framme – lägg de övriga leksakerna utom synhåll.
- Lägg de vuxnas saker utom synhåll.
- Glada skyltar ger vägledning exempelvis när barnet väntar på sin tur för att tvätta händerna.

STRUKTURERA:

- Försök att alltid planera dagen i förväg – håll dig till planen.
- Gör ett bildschema med en pil som barnen kan flytta framåt under dagen. Glöm inte att berätta hur dagen kommer att se ut.
- Det kan finnas barn som behöver ett eget schema som de själva uppdaterar.
- En del barn behöver fortlöpande handledning. Lämna inte ett sådant barn "åt sitt öde" utan använd hela tiden först-sedan-kort (= tomt laminerat papper delat i två delar med ett streck). De vuxna kan ha först-sedan-korten i fickan. Det går snabbt att rita på en whiteboardtavla. T.ex. Först äter vi sedan går vi på toaletten. Barnet kan också ha kortet med sig som en påminnelse om vad som ska göras.
- Gör en lektavla. Barnen kan välja lekar, lekplats eller lekkamrat med hjälp av tavlan. Den vuxne kan på ett lämpligt sätt påverka valen.
- Dela in lekutrymmet genom att exempelvis markera området med färgad tejp.
- Var förberedd. Tag fram det verksamhetsmaterial som behövs innan verksamheten inleds.
- Man kan också göra bilder eller snabbt rita bilder till stöd inför en utomhusvistelse, en aktivitet eller en utflykt. T.ex. 1. Vi tar på oss ytterkläderna, 2. Vi väntar på att alla ska bli klara, 3. Vi går till lekparken, 4. Vi leker i 30 minuter.

1.4 Styrkor som resurser

Det är viktigt hur vi pratar med barnen, vilken typ av budskap vi förmedlar till dem eller hur hurdan känsla vi styr olika situationer. Den senaste hjärnforskningen visar att människohjärnan i tidig barndom verkar på en frekvens som liknar hypnos och absorberar intryck och verksamhetsmodeller från omgivningen. Intrycken och verksamhetsmodellerna styr vårt agerande för resten av livet om vi inte medvetet försöker ändra dem senare³. Positiv förstärkning påverkar barnets beteende även på kort sikt.

I Finland har så kallad positiv pedagogik eller styrkepedagogik fått ett uppsving i skolor och daghem under de senaste åren. Man måste rikta uppmärksamheten mot befintliga styrkor. I brådskan är det lätt att enbart fokusera på stödbehoven, även om varje barn har många

saker de är bra på. Genom att rikta uppmärksamheten mot dem förstärker vi också de färdigheter som behövs för övning³.

Positiv återkoppling är viktigt för barnets självkänsla. Man bör ge beröm på ett så konkret sätt som möjligt. Det är bra om berömmet har med själva arbetet och inte med slutresultatet att göra. Om barnet lägger pussel bör man bekräfta uthålligheten under själva prestationen och inte ge beröm först när pusslet är färdigt. Om barnet till exempel får ett klistermärke eller någon annan belöning för att det har klätt på sig snabbt, kan man samtidigt fråga barnet vad hen gjorde för att få klistermärket. På så sätt lär sig barnet att se vad som förväntas i barnets beteende och det beteendet förstärks.

Dygder och inneboende styrkor

Vishet och kunskap	Mod	Medmänsklighet
1. Kreativitet 2. Nyfikenhet 3. Omdömesförmåga 4. Glädjen i att lära sig 5. Perspektivförmåga	6. Mod (tapperhet) 7. Uthållighet 8. Ärlighet 9. Entusiasm 10. Ihärdighet	11. Kärlek 12. Vänlighet 13. Social intelligens 14. Medkänsla
Rättvisa	Rimlighet	Andlighet
15. Förmåga att arbeta i grupp 16. Hederlighet 17. Ledarskapsförmåga	18. Förmåga att förlåta 19. Anspråkslöshet 20. Framsynthet 21. Självreglering	22. Uppskattning av skönhet 23. Tacksamhet 24. Hoppfullhet 25. Humor 26. Andlighet

Källa: Huomaa hyvä -material (Uusitalo-Malmivaara, L. & Vuorinen, K.)

- ✓ Teckna barnets hand på ett papper tillsammans med barnet. Be barnet att beskriva sina egna färdigheter, förmågor eller styrkor och skriv till exempel en styrka eller färdighet vid varje finger. Den andra handen kan barnet göra hemma med vårdnadshavarna. En bild över styrkor är ett trevligt och avslappnat sätt att bland annat inleda ett fostrande samtal med barnets vårdnadshavare.

1.5 Sociala och emotionella färdigheter

Förmågan att identifiera, sätta ord på och uttrycka känslor är något man övar på precis som man övar på att hoppa på ett ben eller låsa. De vuxna fungerar som en spegel som gör att barnen lär sig att bli medvetna om sina sociala färdigheter. När de vuxna är bekväma med sina egna känslor kan de uttrycka dem högt för barnen och genom att föregå med gott exempel visa hur svåra känslor kan hanteras.

Ibland hör man talas om besvärliga och svårhanterliga barn eller ett svårhanterligt och aggressivt beteende. Känslor är en del av livet och även känslan av aggressivitet har sin plats när det behövs styrka, energi och sisu – till exempel i nödsituationer eller vid idrottsprestationer.

En medveten pedagog kan avgöra vilka begrepp som ska användas i vilka situationer, eftersom språket styr vårt tänkande. Om en treåring som håller på att öva på sina sociala färdigheter beskrivs som våldsam bör man fundera över vilka konsekvenser det kan få för barnets utveckling. När man talar om små barns beteende bör man använda så konkreta ord som möjligt som beskriver verksamheten och som bygger på observationer och inte på tolkningar. Man kan säga att ett barn har nypts, sparkats eller ryckt en leksak ur handen på någon, men inte att barnet har betett sig aggressivt eller våldsam.

Även små barn kan bli diskriminerade och de kan också bli utsatta för mobbing. En skicklig pedagog fäster uppmärksamhet vid barnens sociala relationer och lär ut lekfärdigheter. Lekens betydelse för inläringen och barnets välbefinnande kan inte betonas nog mycket. Pedagogen uppfattar och tar barnens känslor på allvar och barn kan också känna sådant som inte sägs högt.

- ✓ Gör egna Känslorobotar åt barnen och bekanta er också med MIELI Psykisk Hälsa Finland rf:s mångsidiga webbplats (bland annat avslappning för barn).
- ✓ Avsätt regelbundet tid för att leka med barnen under veckan. Var med i leken som en av deltagarna. Se hur leken utvecklas. Hjälp barnen att hitta bra sätt att lösa olika situationer.
- ✓ Om något barn upprepade gånger har en svår situation i gruppen kan de vuxna byta roller med barnen. De vuxna presenterar situationen för barnen och barnen ger de vuxna råd om hur man kan agera på ett bra sätt i situationen.
- ✓ När en konflikt uppstår i gruppen, illustrera situationen genom att snabbt rita en bild. Fundera tillsammans på vad situationen betydde ur vems synvinkel och vilka känslor situationen väckte. Och viktigast av allt, vad man lärde sig av den jobbiga situationen till nästa gång.
- ✓ Håll ett känsloråd! I stället för de traditionella poängen väljs det känslotillstånd man hamnade i när man lyssnade på ett visst musikstycke.

Boken Fick du känslan använder sig av kort med olika känslor och en tabell för att beskriva känslotillstånd. Bekanta dig med materialet Fick du känslan i Valteri-Boden.

” När jag såg några som leker en riktigt rolig lek utomhus brukade jag fråga om jag får vara med, men det gör jag inte längre, då de alltid säger att jag inte får vara med. Därför springer jag bara omkring så att det ser ut som att jag har något att göra. På mitt gamla daghem gick läraren direkt och sa att alla måste få vara med i teken när man sa till.

1.6 Flerspråkiga barn

Små barns språkinlärning sker naturligt genom lek och tal som riktar sig till dem. Alla modersmål är lika värdefulla och betydelsefulla med tanke på barnets känsloliv. Alla barn har nytta av en mångsidig och språkmedveten grupp.

När det gäller dagvård, språkbad och språkduchar vet vi att barnet först

under en lång tid följer det främmande språket, lär sig förstå det och först därefter använder det själv. Till språkinlärningen hör dessutom en fas då man begår grammatiska fel. Det är en del av inlärningsprocessen och ska inte heller förhindras eller förebyggas.

Barns hjärnor är skickliga på att tillägna sig flera olika språk. Studier visar att om ett barn kommer till Finland som sexåring eller yngre har barnet full möjlighet att lära sig finska på modersmålsnivå⁴.

Den vuxna ska stödja barnets egen identitet så att barnet får forma den utifrån flera olika språk eller gemenskaper utan förutfattade meningar eller påtryckningar.

Om du har funderingar över barnets kunskaper i svenska ska du ta reda på följande:

- ✓ Talar barnet mycket på sitt modersmål med sina föräldrar eller syskon?
- ✓ När började barnet tala sitt eget modersmål? Har barnet jollrat? När kom de första orden?
- ✓ Använd tolk vid samtal med vårdnadshavare. Med vårdnadshavarnas samtycke kan du också höra dig för om barnets åsikter om användningen av det egna språket. I vilken utsträckning måste tolken prata på ett lättfattligt språk eller upprepa på sitt modersmål när han eller hon pratar med barnet?
- ✓ Har barnets hörsel undersökts? Även en lindrig hörselnedsättning kan ha en betydande inverkan på språkinläringen
- ✓ Bedöm barnets ordförråd först när det gäller förståelsen och först därefter när det gäller produktionen.

Med hjälp av Smultronbacken-materialet stöds utvecklingen av ett mångsidigt ordförråd, benämningsförmåga och berättandeförmåga. Material som främjar kommunikationen hittar du i Valteri-Boden.

1.7 Pedagogens checklista

Jag agerar

- Jag talar tydligt och använder ord som barnet förstår.
- Jag ger en anvisning i taget hur man ska gå tillväga och i positiv form.
- Jag förstärker mitt budskap med gester, tecken och i mån av möjlighet med bilder och genom att snabbt rita saker.
- Jag lyssnar på barnet samt ger barnet tid och möjlighet att berätta det barnet har på hjärtat.
- Jag ger barnet beröm redan för att han eller hon har försökt, inte endast för ett lyckat slutresultat. Jag berättar om mina känslor, om hur roligt det kändes att barnet själv lade leksakerna i korgen.
- Jag ser barnet i ögonen och lugnar barnet med beröring på barnets villkor.
- Jag kommer ihåg att sätta mina egna krav i proportion till situationen och barnets färdigheter och kommer ihåg anvisningen: "Den som kan är flexibel!"

Jag planerar

- Jag förutser och funderar ut lagom stora utmaningar för barnet. Jag funderar över vad barnet troligen kommer att behöva stöd med och vem/vad som hjälper honom eller henne.
- Jag planerar övergångar och måltider kan ske utan press och brådska.
- Jag funderar på om barngruppens sammansättning är lämpliga smågrupper.

- Jag gör målen tydliga och synliga för barnet, det vill säga strukturerar plats, utrymme, tid, material, arbete, rutiner etc. Jag använder bilder för att tydliggöra vad som händer härnäst, använder timglas eller andra typer av tidshjälpmedel.
- Jag minskar vid behov stimuli, jag tydliggör situationen och ser till att alla saker har sin plats!

Jag vägleder

- Jag strävar efter att göra inläringen funktionell, jag tillåter att man rör på sig i grupp.
- Jag ger barnet en möjlighet att dra sig tillbaka till en tyst plats.
- Jag satsar på sammanhållningen i barngruppen – jag ser till att alla är med och leker.
- Jag ger vägledning i lekfärdigheter.
- Jag ger vägledning i emotionella färdigheter, trygghetsförmågor och interaktiva färdigheter.
- Jag lägger märke till det individuella stödbehovet och sätter igång stödåtgärder i vardagen omedelbart, innan jag fattar beslut.
- Jag gläder mig åt mångfalden hos min barngrupp och de vuxna, åt olika styrkor och tankar.
- Jag skapar ett tillgängligt daghem (fysiskt, psykiskt och socialt).
- Jag övar på dialog i möten med föräldrar och nätverk.
- Jag värnar om mitt eget och mitt teams välbefinnande.

2 Personal och föräldrar i samarbete

I en framgångsrik verksamhetsmiljö inom småbarnspedagogiken möts säkerhet, hälsa och främjande av tillväxt och lärande. Barnen växer och utvecklas i växelverkan med vuxna och andra barn. De vuxnas uppgift är att handleda gruppen och att tillgodose varje barns individuella behov. De kan ge barnet en känsla av att vara välkommen i gruppen och accepterad precis som det är.

” *Vet du vad, mamma? Jag träffade den där Sampa igen och hon frågade mig hur jag mådde. Zahara vinkade till mig och kramade mig... De gillar mig.*

Dagliga möten med föräldrarna är viktiga för att bygga upp ett välfungerande samarbete. Det är viktigt att föräldrarna får en mångsidig, sanningsenlig bild av barnets dag och personalens observationer om barnets framsteg och eventuella utmaningar. Barnet gynnas som mest när det märker att alla vuxna omkring barnet tillsammans stöttar och hjälper barnet.

Det är särskilt viktigt att söka och hitta gemensamma begrepp och en förståelse när det uppstår utmaningar i samtalet eller när de vuxna har olika åsikter om barnet. Man möter ofta utmaningar i situationer då vårdnadshavarna och personalen inte talar samma modersmål. Det är viktigt att använda tolktjänster i samtalen med vårdnadshavarna och tolkens uppgift kan inte skötas av till exempel ett äldre syskon.

Modern teknik möjliggör ett bättre samarbete mellan hem och skola. Distansmöjligheter erbjuder flexibla möten oberoende av plats och sociala medier gör det lätt för vårdnadshavarna att bekanta sig med vardagen på daghemmet.

” *Daghemmet skickar varje dag ett litet meddelande om det som hänt under dagen och en eller ett par bilder som vi talar om hemma. Vi tycker mycket om att få höra om dagen både från de vuxna och barnet.*

Hur utvecklar jag mitt samspel med föräldrarna?

Svara på påståendena med hjälp av följande poäng: Aldrig = 0 Ibland = 1 Oftast = 2 Alltid = 3	Dina poäng	Hur kan du utveckla detta?
Jag hälsar föräldrarna välkomna till daghemmet och verksamheten		
Jag bemöter barnet och föräldrarna på ett professionellt och positivt sätt		
Jag ger betydligt mer positiv än negativ återkoppling om barnet		
Jag ger mångsidig återkoppling om barnets inläring		
Jag förhåller mig öppet till alla familjer		
Jag är noggrann i mina ordval		
Jag skiljer på mina egna observationer och tolkningar		
Jag är öppen för dialog och lyssnar på föräldrarna		
Jag stödjer teamets överenskomna rutiner vid kontakt med föräldrarna		
Jag ger föräldrarna möjlighet att träffas på distans		

2.1 Familjerna med – Resetti-verksamheten som exempel

I Resetti-gruppverksamheten och -familjeklasserna främjas samarbetet mellan hemmet och daghemmet samt stödet till familjerna. Verksamheten stödjer barnen i utmanande utvecklingsfaser. I Resetti-familjeklasser deltar barnet tillsammans med sin vårdnadshavare. Metoderna inom Resetti är gemensamma strukturer, konkreta planer, inläring av färdigheter samt ett nära samarbete mellan hemmet och daghemmet. Resetti kan användas både som individuellt arbete och som gruppintervention. Resetti-verksamheten förstärker positiva och önskade beteendemönster hos

barnet samt de vuxnas konstruktiva svar på ett beteende som barnet upplever som utmanande. Att lära sig färdigheter är centralt för verksamheten. Verksamhetsmodellen kan tillämpas och det lokala får synas.

Resetti-grupper kan också ordnas i form av föräldramöten, då man strävar efter äkta dialog och respektfullt lyssnande. Samtidigt strävar man efter att komma bort från den professionellas vägledande arbetssätt. I dessa grupper blir kamratstöd ofta en bärande kraft.

Grupphandledningen kan genomföras i samarbete med småbarnspedagogiken och t.ex. familjearbetet eller rådgivningen. Resetti-gruppen kan samlas kring bland annat följande teman:

- Kamratfärdigheter
- Lekfärdigheter
- Emotionella färdigheter
- Kockskola etc.

Mer information om **Resetti-familjeklassverksamheten** finns på Valteris webbplats (på finska).

R – Rentoutus
E – Empatia
S – Sopimus
E – Ennakointi
T – Taitojen harjoittelu
T – Tuettu taito
I – Itsenäinen taito

Stöd i föräldraskapets utmaningar

- MLL:s föräldratelefon tfn 0800 92277 och vanhempainnetti.fi
- Parisuhdekeskus Katajas telefon för parrelationer tfn 050 337 9053 och parisuhdekeskus.fi
- Väestöliittos chatt och rådgivningstelefon: vaestoliitto.fi
- Kyrkans familjerådgivningscentraler: evl.fi
- Supli.fi (nyfamiljer)
- Sateenkaariperheet.fi (regnbågsfamiljer)
- Ensijaturvakotienliitto.fi (Familjevård)

- ✓ Kom tillsammans med vårdnadshavarna överens om uppföljning och positiv förstärkning av målen – även hemma. När ett barn lyckas eller nästan lyckas med utmaningen som barnet övar på kan man ge barnet ett WOW-kort/ ett klistermärke/en smiley. Genom att samtidigt uttrycka framsteg stärker man barnet i att handla rätt.
- ✓ Fundera i team på när man skulle kunna ge vårdnadshavarna bättre förutsättningar för att få ro till att ha samtal, så att de mål som man har kommit överens om i planen för småbarnspedagogik lättare hålls kvar i det vardagliga samtalet.

” I daghemmets förskolegrupp erbjöds familjerna möjlighet att gå via en Resetti-familjeklubb för att stödja barnens skolfärdigheter. Fyra familjer anmälde sig till klubben. Klubbdeltagarna träffades sex gånger under vårterminen. I mötena deltog barn och föräldrar samt en speciallärare inom småbarnspedagogik och gruppens barnskötare.

Mötena hölls på daghemmet kl. 16–17.30. Först åt man alltid ett mellanmål i form av karelska piråger. Under mötena övade man bland annat på att vänta på sin tur, slutföra en uppgift, ge positiv återkoppling och ta emot positiv återkoppling. Allt detta naturligtvis genom att leka, spela och pyssla tillsammans.

2.2 Styrka från teamet

Inom småbarnspedagogik är teamarbete en styrka. I barngruppen arbetar ofta personal med flera olika utbildningar. Det tvärvetenskapliga ökar möjligheterna att se barnet ur flera olika synvinklar och ge barnet stöd på ett mångsidigt sätt i olika situationer i vardagen. Det behövs dock en stor portion målmedvetet arbete för att hitta flexibla rutiner och ett smidigt samarbete. En rutin som upplevs som bra i ett smidigt teamarbete utgår från personalens personliga styrkor och intressen.

Varje person som arbetar i teamet har i uppgift att med sin egen insats ansvara för stämningen och interaktionen i teamet. Stämningen uppstår utifrån det som sägs och den ordlösa kommunikationen. Teamet kan tillsammans bestämma vilken typ av växelverkan och vilka mötesrutiner som används på teammötena samt tillsammans diskutera vilken slags humor och vilka typer av kommentarer som främjar en positiv

stämning i gruppen i barnens närvaro. I tunga och svåra situationer är det viktigt att man också kan vara flexibel i sina arbetsuppgifter genom att ha en "gemensam blick för spelet". En utmanande pedagogisk situation kan uppstå när en annan vuxen kommer till platsen och barnet inte ska tappa ansiktet. I en accepterande atmosfär är det tryggt att växa upp – både för barn och vuxna.

Det är viktigt att grundläggande frågor rörande teamarbetet går igenom i teamet då och då. Vilken typ av teamarbete är jag själv? Vilken roll har jag på teamets möten? Brukar jag vara tyst, lyssnar och följer jag med eller är jag rik på idéer och pressar igenom mina åsikter halvt med våld? Hur kan jag genom att titta på mitt eget beteende hjälpa mitt team att utvecklas i en yrkesmässigt positiv riktning? Man kan också söka handledning i att utveckla förmågan att arbeta i team.

Ett bra team har:

I teamet arbetar vi för framtiden. De viktigaste framtida färdigheterna är obestridligen de färdigheter som inte ersätts med en maskin. Det är saker som inte tar slut och som det inte lönar sig att snåla in på.

Är det mest eftersträvarnsvärda att få andra att känna sig starka och den som är lyckad den som får andra att överträffa sig själva?

– biträdande professor
i hållbar utveckling
Arto O. Salonen

Hur stärker jag teamarbetet? Besvara frågorna först en och en och diskutera sedan i teamet genom att jämföra era svar.	Ja	Nej	I våra samtal insåg vi att...
Jag tycker om att komma till jobbet och kan vara mig själv här.			
För mig är jobbet ett jobb och vänner skaffar man sig framför allt på fritiden.			
Jag känner lätt igen mina styrkor och får använda dem på jobbet. Ange de tre styrkor som är viktigast för dig.			
Jag känner till mina teamkollegers styrkor och ger dem positiv återkoppling.			
Jag har ibland svårt att berätta om mina åsikter och idéer i vårt team.			
Om jag upplever att jag har behandlats orättvist i teamet kan jag ta upp saken till diskussion.			
Jag berättar allt som rör hemmet och min fritid för mina arbetskamrater.			
Om jag är orolig för min egen eller en arbetskamrats arbetsförmåga vågar jag ta upp saken och be om hjälp.			
Jag ser potential att växa och utvecklas yrkesmässigt i vårt team. Hur?			

2.3 Nyttan av sektorsövergripande samarbete

Många olika aktörer stödjer en del barns uppväxt och utveckling. För att barnets bästa ska tillgodoses så bra som möjligt är det viktigt att alla vet vilket nätverk som finns runtomkring barnet och vad var och en gör. Det är bra att gå igenom allas åsikter så att man bildar en gemensam uppfattning om vad som eftersträvas. Om barnet har behov av intensifierat eller särskilt stöd och eventuella andra stöddokument är det viktigt att målen för läsåret är enhetliga och stöder varandra (t.ex. rehabiliteringsplanen och IP-planen/planen för särskilt stöd).

Ett fungerande samarbete främjas av att växelverkan och kommunikationen mellan olika aktörer är öppen och att man respekterar allas åsikter. Det är av

största vikt att barnets och familjens delaktighet och styrkor beaktas. Språket som används under samtalen ska vara sådant att alla förstår det. Olika handlingar ska också utarbetas så att deras innehåll är tydligt för alla. Beslutsfattandet ska grunda sig på allas gemensamma syn. Man ska reservera tid för beslutsprocessen så att det är tydligt för alla på vilka grunder beslutet fattats och vad beslutet betyder.

” I vår daghemsgrupp fanns det ett autistiskt barn som inte kunde tala och hans sätt att hämta andra barn för att leka var att gå och knuffa dem. Lyckligtvis fick vi hjälp av en talterapeut som tog in en bildstruktur till och med i våra lekverksamheter. Barnet har så småningom lärt sig att be andra om att leka genom att ta en kamrat i handen.

Hur drar jag nytta av nätverken?	Ja	Nej	
Vilka är alla, bland den personal som arbetar med barnet?			
Har barnet varit delaktigt i ärenden som gäller barnet?			
Har diskussionen börjat med att man lyfter fram och antecknar barnets styrkor och goda sidor samt med att höra föräldrarna?			
Har man bildat en gemensam uppfattning om barnets stödbehov?			
Har man bildat en gemensam uppfattning om barnets stödformer och -metoder?			
Har de olika aktörernas ansvar fördelats?			
Känner alla till de olika aktörernas ansvar?			
Har allt antecknats/ dokumenterats? Var?			
Har språket och terminologin som använts i diskussionerna varit sådana att alla förstått diskussionen?			
Har kommunikationen varit öppen?			
Har dokumenten fyllts i så att alla förstår deras innehåll?			
Har besluten som fattats grundat sig på en gemensam syn?			
Känner alla till grunderna till beslutet?			
Känner alla till vad beslutet som fattades ledde till?			
Har man kommit överens om vem som ska samordna nätverket?			

3 Handledningsbesök

Handledningsbesök är en tjänst inom Valteri, vars syfte är att i samarbete med barnets närmaste vuxna hitta sätt att hantera situationer i vardagen på daghemmet. Syftet med handledningsbesöket är att stärka befintliga goda tillvägagångssätt både inom daghemmet/förskolan och i hemmet och att tillsammans hitta nya lösningar som stöd för barnets eller barngruppens inläring. Via handledningsbesöket kartläggs nuvarande rutiner samt utmaningar och önskemål i vardagen. Handledningsbesöket kan hållas för ett eller flera barn eller för en hel grupp och det genomförs i barnets närmiljö. Valteris handledningsbesök kan genomföras med personal från undervisning, rehabilitering eller handledning.

Under handledningsbesöket lär man känna barnet, man observerar barnets agerande samt reflekterar över barnets styrkor och utmaningar. Tillsammans kan man exempelvis fundera på:

- barnets eller gruppens styrkor
- lärande
- vardagsfärdigheter
- kommunikation
- stöd för kommunikationen
- exekutiva funktioner (förmåga att styra sig själv)
- beteende
- undervisningsmetoder och läromaterial
- hjälpmedel och ergonomi
- tillgänglig lärmiljö.

Redan under handledningsbesöket utarbetas handlingsplaner för att stödja barnet. Dessutom utarbetas individuell, skriftlig rapport om handledningsbesöket. Läs mer och kontakta oss: www.valteri.fi

Slutord

Som yrkesverksam inom småbarnspedagogiken har du en viktig roll i att bygga vår framtid. Det här barnet, de här barnen, alla våra barn. Våga vara viktig och betydelsefull för barnet och uppmuntra barnet utan förbehåll.

Lita på din kompetens, du har en utbildning av hög kvalitet! För professionella diskussioner med kolleger, utmana dina egna åsikter och gränser. Försök att ibland se saker och ting ur barnets synvinkel. Be om stöd vid behov. Att be om stöd är ingen svaghet, utan en insikt om att man inte behöver kunna allt själv. Stimulera och utveckla dig själv då och då genom att utbilda dig, dra nytta av stöd från kolleger. Kom också ihåg att ta hand om dig själv. Utan dig skulle många viktiga saker inte kunna genomföras – varje dag. Du har ett av världens viktigaste jobb!

Varje generation har sina utmaningar och prestationer. Piaget, pionjär inom kognitiv psykologi, ansåg redan på 70-talet att det var viktigt att fostra människor som kan göra nya saker intuitivt och kreativt och som inte bara kopierar tidigare generationers prestationer. Även innan dess gav författaren Maria Jotuni fostrare råd med följande ord:

"Barn uppfostras inte för att vara så snälla som möjligt och enkla för oss, utan för att de friska och starka ska kunna fylla sin framtida plats och hitta sig själva."

Denna utmaning är gemensam för oss alla.

Källor och tipslistor

1. Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2018. Utbildningsstyrelsen.
2. Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014. Utbildningsstyrelsen.
3. Intuitio 3. Raami, A. Otava. 2020
4. Reading and spelling skill development in elementary school: Effects of minority languages and parental home involvement. Sikiö, R. Finlands universitet. 2017.

VALTERI

Valteri stöder utmaningar med lärande och skolgång

I din hand håller du en handbok som producerats av Valteri center för lärande och kompetens. Vi arbetar under Utbildningsstyrelsen och stöder barns och ungas lärande och skolgång genom mångprofessionellt samarbete runtom i Finland.

Vi producerar tjänster för såväl barn och unga som för de yrkespersoner som arbetar med dem och för hela samhället.

Våra tjänster omfattar handledningsbesök, stödperioder, utredningar, fortbildning, arbetshandledning, konsultation, projekt och utvecklingspartnerskap.

Läs mer och kontakta oss! Tillsammans skapar vi en skola som är gemensam för alla – valteri.fi/sv

■ Rådgivning om stöd för lärandet

Rådgivningstjänsten för stöd för lärande erbjuder handledning i frågor som gäller stöd för lärande. Tjänsten ger anvisningar om till exempel tolkningen och tillämpningen av normerna och lagen om grundläggande utbildning. Tjänsten är finskspråkig.

valteri.fi/oppimisen-tuen-neuvonta

Läs mera om Rådgivningstjänsten för stöd för lärande på [Utbildningsstyrelsens sidor](#).

valteri.fi

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

